

УДК 327:355.48(470+571:477)

DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265738>

Смолянук Володимир Федорович, доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політичних технологій, Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна
e-mail: svf-nb@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4222-813X

ПЕРША ЄВРОПЕЙСЬКА ВІЙНА ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ: ПРОЛОГ ЧИ ЕПІЛОГ? (Політичні нотатки до російсько-української війни 2014–2022 рр.)

У статті розглядаються перебіг та наслідки першої (і поки що єдиної) європейської війни нового століття – російсько-української в часовому інтервалі 2014–2022 рр. Наводяться основні визначення цієї війни, яка не має єдиної змістовної інтерпретації з боку наукової, інформаційно-аналітичної та мас-медійної спільноти. Деталізуються основні міжнародно-інституційні наслідки російсько-української війни. Формулюється висновок, що безпекові структури ХХ ст. є неефективними регуляторами збройно-силових міждержавних взаємин ХХІ ст. Розкриваються деякі геоекономічні та геополітичні наслідки російської агресії проти України. Деталізуються нові акценти розвитку НАТО, нові виміри геополітичної поведінки Китаю, Туреччини, нове бачення безпекових перспектив людства з боку англomовних країн, насамперед Великої Британії і США. Підкреслюється невизначеність майбутнього Російської Федерації, яка перебуває на своєрідному роздоріжжі. Наголошується, що наслідки російсько-української війни з огляду на їх масштаб та світовий безпеково-політичний резонанс матимуть підвищене значення для ствердження нової системи міжнародних відносин, становлення якої відбуватиметься за участю України. У цілому доводиться, що світ безповоротно вступив у нову фазу (епоху) розвитку, яка заперечує логіку, раціональність, досвід, нормативно-правовий базис минулих історичних періодів.

Ключові слова: російсько-українська війна, широкомасштабне вторгнення в Україну, геополітичні процеси, геополітичні наслідки, гібридна війна, міжнародні відносини.

Актуальність теми. Російська Федерація є ядерною державою, членом Ради Безпеки ООН, суб'єктом міжнародних відносин як регіонального, так і глобального значення. На сторінках кількох документів (не лише будапешт-

ського меморандуму 1994 р.) Росія гарантувала суверенітет і територіальну цілісність України. Проте спочатку в березні 2014 р., а потім в лютому 2022 р. Росія віроломно порушила численні обіцянки стосовно України, перевівши у практичну площину питання силової ліквідації української державності, примусової русифікації населення, відновлення геополітичного домінування Москви над колишніми «малоросійськими губерніями». Україна вступила у збройну боротьбу проти планів Кремля. Отже, маємо російсько-українську війну, яка, відповідно до запропонованих українською владою термінологічних визначень, ділиться на «агресію РФ проти України» (2014 р.–24.02.2022) та «широкомасштабну агресію РФ проти України» (після 24.02.2022). У Росії останній етап іменується «спеціальною воєнною операцією». Проте війна залишається війною попри небажання політичного керівництва так її називати. Про цю війну та деякі з її наслідків ідеться в запропонованій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика російської агресії проти України (російсько-української війни) з моменту її провокаційного розгортання РФ у 2014 р. та «широкомасштабного» посилення у 2022 р. осмислюється багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Зокрема, слід вказати на праці В. Горбуліна, В. Бегми, Я. Бережного, П. Бурковського, О. Власюка, В. Горовенка, Р. Додонова, В. Додонової, Д. Дубова, В. Зайцева, С. Здіорука, О. Їжака, К. Кононенка, О. Литвиненка, О. Ляшенко, В. Мандрагелі, П. Мироненка, С. Мокляка, М. Ожевана, О. Панфілова, Б. Парахонського, В. Петрова, О. Резнікової, М. Розумного, М. Степика, О. Суходолі, М. Требіна, В. Тютюнника, Т. Черненко, В. Шемаєва, В. Шеховцова, В. Яблонського, Г. Яворської та інших авторів. Прикметною особливістю аналізу російської агресії проти України стало формування творчих колективів (університетських, інститутських, медійно-аналітичних, змішаних), націлених на системне опрацювання різних аспектів збройного втручання Росії в державотворчі процеси окремих країн та систему міжнародних відносин у цілому. Разом із тим предметне поле різнопланових науково-аналітичних розробок щодо агресивних дій РФ проти України та інших демократичних держав є настільки широким, що доводиться констатувати необхідність активізації зусиль наукової спільноти в цій сфері. Відповідно, легко прогнозується подальше збільшення відповідних робіт як в Україні, так і за її межами.

Мета статті. Маємо на меті: креслити основні підходи щодо визначення сутності російсько-української війни 2014–2022 рр. Вказати на цілеспрямований вплив РФ у довоєнний період на західні демократії з метою вихолощення їх ціннісних основ та створення умов непідтримання ними легітимної української влади на збройно-силовому етапі російського вторгнення в Україну. Розкрити міжнародно-інституційні, а також геоекономічні та геополітичні наслідки російської агресії проти України. Вказати на основні тренди без-

пекової поведінки впливових держав та глобальну затребуваність нових міжнародних структур, орієнтованих на підтримання міжнародної безпеки в поствоєнний період.

Вклад основного матеріалу. Більшість осіб, причетних до інформаційно-аналітичного опрацювання мілітарних даностей сьогодення, наполягають на визнанні російського широкомасштабного вторгнення в Україну у 2022 р. як складання повноцінного формату третьої світової війни, у яку вже безпосередньо залучено більше двох держав (Україна, Росія, Білорусь), а опосередковано – ще кількадесят. Підготовчими фазами широкомасштабного російського вторгнення в Україну послідовно стали: збройно-силове створення у 1991–1992 рр. Придністровської Молдавської Республіки на «гарячих» руїнах союзної держави; насичений бойовими зіткненнями державних та недержавних збройних формувань розпад Югославії початку 1990-х рр.; ініційовані російським керівництвом дві чеченські війни (1990-х та 2000-х рр.); російсько-грузинська війна 2008 р.; згадані анексійно-окупаційні дії РФ 2014 р. на землі України; війна в Нагірному Карабасі 2020 р. Маємо сім «свіжих» війн кількох останніх десятиріч, до розгортання й перебігу шести з яких Росія має безпосереднє відношення. З подачі Москви «право сили» багатократно перемогло «силу права» як у внутрішньодержавному просторі, так і в міжнародному середовищі.

Ураховуючи популярність «гібридних» тлумачень війн та військових конфліктів сучасного світу, що апелюють до пошуку комбінованого прояву одразу кількох збройних зіткнень у їх гібридному синтезі, вкажемо на множинність підходів щодо розкриття змісту триваючої війни РФ проти України. Отже, у різних джерелах ця війна подається так:

– як вирішальний етап формування Москвою умовного «Союзу-2», який має постати як політичний спадкоємець Союзу-1, створеного більшовицьким керівництвом 30 грудня 1922 р. Столітні ювілеї потребують багатих дарів. У Кремлі донедавна вважалось, що таким даром цілком спроможна стати Україна, заново підкорена чинним російським керівництвом;

– як абсолютне заперечення українського державотворчого досвіду трьох останніх десятиліть, базованого на цінностях демократії, лібералізму, прав людини. Успіхи України на цьому шляху (включно з кількаразовим «майданним коригуванням» правлячих еліт) сприймаються як пряма загроза автократичній РФ. Кремль категорично не допускає перенесення українських механізмів громадянсько-владної взаємодії на російські реалії. Вільна Україна має поступитися місцем керуваній з боку Кремля південно-західній околиці («україне») єдиного великоросійського простору. Збройні сили РФ, тривалий час володіючи неофіційним титулом «однієї з кращих» світових армій, мали забезпечити силовий демонтаж української державності зразка 1991–2022 рр. [1];

– як спосіб керманців РФ шляхом нагнітання антиукраїнської істерії та захоплення українських територій перенести увагу російського населення на зовнішньополітичні процеси, чим загальмувати «відцентрове бродіння» на Північному Кавказі, у Поволжі, на Уралі, в Сибіру та на Далекому Сході. Очікувалося, що Кремлю вдасться запобігти процесові розпаду російської держави, витіснивши із суспільної свідомості поширені в регіонах антимосковські настрої проблематикою «фейкової», «невдалої», «неуспішної» та іншої «трагічної» України, яка не може не здатися жорстко централізований, а тому «успішний» Росії;

– як ствердження нового формату багатополярності, одним із полюсів (центрів сили) якої відтепер виступає «воскресла» РФ. У даному випадку теж проглядається так звана «краса ювілеїв», яку полюбляють у сусідній державі: у 2007 р. прозвучала відома мюнхенська промова В. Путіна, у якій він публічно проголосив курс Росії на відновлення світових позицій геополітичного домінування. Далі були війни у Грузії, Сирії, окупація частини Донбасу, анексія Криму, широкомасштабне вторгнення в Україну. Через 15 років, як вважають у Кремлі, РФ сприймається як реальна держава світового значення, здатна на силові вирішення питань, які західні демократії розв'язати неспроможні. До таких питань відносяться імперське тлумачення історії, захоплення нових земель, приборкання внутрішнього спротиву, довільна зміна кордонів, а найголовніше – ядерний шантаж, який вигідно підкреслює ніким і нічим не обмежену рішучість російського керівництва;

– як настирливе запрошення світових лідерів до умовної «Ялти-2» – нового розподілу світу відповідно до побажань і можливостей «великих держав», до яких віднині слід відносити й РФ. У Кремлі вважають, що власні «зони впливу» (залежні країни та території) мають отримати США, Велика Британія, Франція, КНР, деякі інші держави. РФ має відновити своє панування над пострадянським простором включно з країнами Балтії, а також колишніми соціалістичними державами Східної Європи. При цьому в зоні кремлівського контролю мають залишатися азійські, африканські та латиноамериканські країни, які раніше були залежними від СРСР;

– як поступальне масштабування війн, розв'язаних РФ, із перспективою виходу їх на рівень глобального ядерного зіткнення. Мілітарна прогресія, запропонована Кремлем людству в пострадянські часи, виглядає так: локальна війна (Молдова) – локальна війна (Грузія) – регіональна війна (Сирія) – регіональна війна (Закавказзя) – континентальна війна (Україна). «Континентальність» у даному випадку означає поширення мілітарних приготувань практично на всі європейські держави, навіть ті, що донедавна були нейтральними. Далі, за логікою, має бути глобальна війна, детонатором якої стане напад РФ на будь-яку країну НАТО з наступним реагуванням Альянсу відповідно до ст. 5 Північноатлантичного договору [2].

З економічних позицій цю війну називають спробою відновлення російсько-го владарювання над виробничими активами України, зокрема над її сировинними ресурсами та структурами оборонно-промислового комплексу. Повноцінна модернізація російської армії без України неможлива, хоча пропаганда РФ тривалий час переконувала в протилежному. Оборонні підприємства України у випадку їх захоплення здатні посилити воєнно-економічний потенціал сусідньої держави до радянських значень, що стане додатковим аргументом на користь неосоюзної інтеграції якщо не 15, то хоча б семи-восьми пострадянських країн. Проте економічному тлумаченню російсько-української війни зразка 2022 р. суперечить стратегія «випаленої землі», втілювана РФ на всіх без винятку територіях України шляхом застосування авіації, артилерії та ракетних систем. Досить вказати на сумні перспективи всесвітньо відомої «Азовсталі»: підприємство після боїв березня–травня 2022 р. відновленню не підлягає.

Крім того, російсько-українську війну 2022 р. додатково визначають як перше фізичне зіткнення світового альянсу демократій із своїм політичним антиподом – блоком авторитарних держав, розкиданих по різних континентах (Європа, Азія, Латинська Америка, Африка), проте об'єднаних взаємною симпатією та підтримкою їх незмінюваних керівників. Необхідність створення альянсу демократій на тлі чітко позначеного зміцнення авторитарних режимів прозвучала за ініціативою США у 2021 р. Протягом наступного часу демократичний альянс не набув ані формалізованих якісних ознак, ані інституційного каркасу, ані юридично закріплених цільових орієнтирів. Пролунала лише загальна ідея: суспільства, базовані на правах і свободах людини та демократичному оновленні влади, є більш стійкими й адаптивними, ніж автократичні політичні системи з їх беззмінним керівництвом. Демократична частина людства, відбиваючи прагнення більшості, має послабити автократичні країни, обмежити вплив їх на загальносвітові процеси.

Відповіддю Росії на демократично-організаційний заклик Сполучених Штатів стала війна: РФ, бажаючи закріпити за собою реноме лідера автократичних держав, забажала переконати світ в історичній виправданості та перспективності автократій, здатних на рішучу мобілізацію суспільних ресурсів та досягнення кінцевого результату, чітко визначеного політичним керівництвом та доведеного до всіх верств інформаційно зомбованого населення. «Гнилі демократії», з точки зору правлячих автократів, на таке принципово нездатні. Виходячи з цього, новою цивілізаційною рисою стало протистояння політичних систем (держав), які з протилежними знаками ставляться до феноменів змінюваної та беззмінної влади. Російсько-українська війна лише тестує готовність демократично та автократично організованих частин людства до їх вирішального зіткнення, що може статися вже в недалекому майбутньому.

Вкажемо на основні міжнародно-інституційні наслідки російсько-української війни 2022 р., розвиток яких залишається далеким від завершення. Насамперед слід наголосити на неспроможності ООН в її наявному вигляді запобігти нападу однієї держави на іншу або ж локалізувати застосування сили у районі бойових дій на основі оперативного застосування міжнародних миротворчих можливостей. ООН не має навіть приблизного плану врегулювання російсько-української війни попри те, що Генеральний секретар ООН А. Гуттереш у квітні 2022 р. відвідав Москву та Київ з надією відшукати точку дотику у взаємодії РФ і України, яке поки що є виключно батальним. Російське військово-політичне блюзнірство було особливо наочно продемонстроване ракетним обстрілом Києва, коли А. Гуттереш перебував у цьому місті.

На наших очах відбувся фактичний крах Ради Безпеки ООН, діяльність якої базується на статутних нормах зразка 1945 р. – періоду створення ООН як міжнародної структури, націленої на підтримання миру й міжнародної безпеки, розвиток співробітництва між державами світу. У 1991 р. ООН не змогла протидіяти «механічному» заміщенню СРСР Російською Федерацією в ролі постійного члена Ради Безпеки. Ситуація виглядає саркастичною з огляду на те, що Україна була фундатором ООН, а Росія до розпаду Союзу РСР взагалі не входила до цієї організації. Проте надзвичайно відповідальну посаду члена РБ тоді захопила саме РФ.

У подальшому ООН не змогла осучаснити право застосування veto з боку держав – постійних членів РБ [3]. Перейшовши до етапу розпалювання війн на пострадянській території, РФ ветувала будь-які спроби вплинути на ситуацію з боку організації. Не стало винятком російське вторгнення в Україну в лютому 2022 р.: Росія унеможливила вплив РБ ООН на перебіг справ з позицій міжнародного права та чітко визначених принципів міжнародної безпеки. Вилучення РФ зі складу Ради Безпеки (тим паче з ООН) поки що звучить як політична пропозиція.

Слабкою втіхою стало прийняття 02.03.2022 надзвичайною спеціальною сесією ООН резолюції «Агресія проти України» [4]. У документі засуджувались агресивні дії РФ, висувались вимоги виведення російських військ за межі міжнародно визнаних кордонів України, негайної відміни рішення про статус окремих районів Донецької та Луганської областей. Резолюція закликала сторони дотримуватись міжнародного гуманітарного права (захистити мирне населення та забезпечувати умови для надання йому допомоги), а також висловлювала жаль із приводу участі Білорусі в незаконному застосуванні сили проти України. 141 країна підтримала резолюцію, 35 країн утримались від голосування, п'ять делегацій (РФ, Білорусь, КНДР, Сирія та Еритрея) проголосували проти. Схвильована риторика – це все, на що спромоглись

Об'єднані Нації в умовах ескалації бойових дій в Україні. Відразу після цього в цілому вдалого для України голосування рахунок жертв серед мирного населення та військовослужбовців Збройних Сил України перевищив умовну позначку 10^4 . Єдина європейська війна сучасності стала реальним тестуванням ООН на її адекватність новітнім загрозам і небезпекам. Як видно, ООН цього іспиту не витримала.

Додамо, що проукраїнська риторика впливових європейських держав на початковому етапі російсько-української війни виявилась знівельованою більш пізньою позицією Італії, яка всього через три місяці (у травні 2022 р.) подала в ООН так званий «мирний план» для України. Останній передбачав припинення вогню на зайнятих військами позиціях, демілітаризацію сторін, обговорення військового нейтралітету для України, започаткування окремих перемовин щодо євроінтеграції України, а також перспектив Херсону, ОРДЛО, Криму... Або: Україна має пожертвувати 20% захопленої Росією території, щоб Європа, заспокоївши агресора й жертву, повернулась до звичної для себе зони комфорту, де відсутні бойові дії, немає жертв та руйнувань, підтримується високий рівень життя та продовжуються активні торговельно-економічні відносини з РФ [5].

Критики на свою адресу заслуговує й ОБСЄ – безпекова структура європейських держав, до якої приєдналась низка держав Азії та Північної Америки. Географічний розмах ОБСЄ, охоплюючи половину північної півкулі планети, реально вражає. Проте практичний вплив ОБСЄ на автократії тієї ж північної півкулі (зокрема російську й білоруську) є мізерним. Зокрема, діяльність моніторингової місії ОБСЄ на Сході України у 2014–2021 рр. жодним чином не запобігла військовим приготуванням Росії. Кремль, наситивши дану організацію російським персоналом, фактично вивів її з великої геополітичної гри, спрямованої на знищення української державності. Роль ОБСЄ у врегулюванні ситуації у східних районах Донеччини і Луганщини, а тим паче в унеможливленні масштабного російського вторгнення в Україну, виявилась нульовою [6].

Вкажемо, що й безпекове об'єднання країн СНД, яким тривалий час опікувалася Росія, також виявилось малопродуктивним у контексті надання РФ коаліційної допомоги під час війни. Йдеться про Організацію договору про колективну безпеку (ОДКБ) – створений у 1992 р. блок проросійських союзників Москви. Казахстан, Киргизія й Таджикистан на пряме запрошення допомогти Росії у війні проти України відмовились від застосування своїх військ (сил) за межами відповідальності ОДКБ. Узбекистан ще раніше припинив своє членство у цій організації. Білорусь підтримала російську війну проти України. Вірменія обмежилась виділенням незначної військово-технічної допомоги. Маємо в цілому мляву реакцію ОДКБ на окупаційні дії

Москви, більшість членів якого легко уявила себе на місці України. Організація з високою вірогідністю наближається до фази розпаду, оскільки спростилась до механізму нав'язування російських інтересів колишнім радянським республікам. За цим слід вбачати геополітичний тренд більш високого порядку: Центральна Азія безповоротно рухається в напрямі «від Росії», чому сприяє не лише посилення розміщеного неподалік Китаю, а й зміцнення ісламського фундаменталізму в регіоні. Приклад Афганістану з цього приводу є особливо переконливим.

Підтвердилась закономірність, відповідно до якої безпекові структури ХХ ст. в абсолютній більшості випадків є неефективними регуляторами збройно-силових міждержавних взаємин ХХІ ст. ООН, ОБСЄ, інші регіональні організації мають або радикально оновитися на сучасних організаційних, функціональних, управлінських, ціннісних принципах, або ж бути розпущеними. Інституційний баласт попереднього століття, самовідтворення якого здебільшого відбувається на бюрократичних засадах, не є панацеєю від загроз і небезпек глобалізованого світу. Тим більше, що питання присутності в сучасному міжнародному просторі осіб, рівних за політичною рішучістю державним лідерам 1945 або 1991 рр., є доволі дискусійним [7].

Не менш вражаючими слід визнати геоекономічні та геополітичні наслідки російської агресії проти України [8]. У першу чергу слід назвати самопереосмислення Заходу, поступову реставрацію в його духовних конструкціях ціннісної основи західних суспільств, що накопичувались з епохи Відродження. Основу західних цінностей, починаючи з епохи Відродження, формували заповіді християнства, етичні норми, праця, прирівняна до молитви, яка приносить багатство, якісна освіта, високі імперативи особистої ініціативи, підприємництва, успіху. На тлі ескалації російсько-української війни Захід згадав про свій духовно-ціннісний спадок. Проте його потрібно розвивати й нарощувати, чому протидіють окремі політичні сили більшості західних демократій.

Принагідно зазначимо, що Захід став фактором глобального розвитку в епоху вугільної промисловості, експортно-імпортна диверсифікація якої була незначною, проте достатньою для формування індустріальних суспільств. Імовірно, коли б в еру індустріалізму в міждержавних енергетичних відносинах домінували нафта й газ – світове вивищення західної цивілізації могло б не відбутися, оскільки який-небудь незахідний «експортер дешевих енергоносіїв» з легкістю підкорив би західноєвропейський простір своїй політичній волі. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. це частково реалізували СРСР та, особливо, РФ. Російські трубопроводи в напрямі геоекономічного Заходу стали каналами стрімкого постачання в західні столиці антицінностей: корупції, шантажу, інформаційного бруду, марнославства й марнотратства, амораль-

ного ставлення до соціальних обов'язків. Аргументація численних промосковських рішень, що приймалися в довоєнний час у Берліні, Парижі, Римі або Будапешті, зводилась до примітивно-банального твердження, що «двадцять доларів завжди двадцять доларів».

Ситуацію ускладнила ціннісна деградація США, де в часи президентства Д. Трампа (2017–2021 рр.) відбулась цілеспрямована руйнація фундаменту американської державності та вихолощення політичної культури нації. З подачі глави американської держави пропонувалося відмовитися від чотирирічного циклу президентських виборів на користь довічного перебування при владі «сильного» політика, «як це зробили китайці». Лідерські позиції Сполучених Штатів у НАТО оголошувалось ретроградством. Необхідність збереження Альянсу взагалі ставилась під сумнів. Державотворча «дрібнота» у вигляді воюючої з 2014 р. України не помічалась. Натомість правлячий очільник РФ визнавався «хорошим хлопцем»...

Як видно, у недалекому минулому відбулося взаємне посилення двох ціннісних регресій – західноєвропейської та американської. Ціннісні деформації «від Трампа» та «від Меркель» (або «від Шредера») збіглися в конкретно-історичних умовах західних суспільств, поглинутих гіпертрофованим пацифізмом. Як наслідок, на початку 20-х рр. ХХІ ст. Захід виглядав суспільством, яке одночасно було егоїстично-гедоністичним, знесиленим у воєнно-політичному вимірі та переконаним, що «наш комфорт – назавжди». Військові приготування РФ більшістю громадян Заходу виносились за дужки побутової стабільності. Виключеннями були Велика Британія, Польща, країни Балтії. Проте таких країн було замало, щоб виправити ситуацію. Тим більше, що деморалізуючий вплив «російського мільярду» (приблизна сума фінансових активів росіян, що зберігалися в західноєвропейських банках) відчувався навіть у Лондоні, відомому непоступливістю моральних устоїв.

Розуміння західними лідерами згубності такого розвитку подій виявилось фактично синхронізованим з перебігом російсько-української війни. «Велика кров» України стала стимулятором протверезіння більшості західних керівників [9]. Російська агресія проти України започаткувала консолідацію Заходу. Зокрема, санкції проти РФ стали набагато жорсткішими, піднявшись до раніше обіцяного «пекельного» рівня. Пропозиції щодо послідовного запровадження вугільного, нафтового та газового ембарго проти російського енергетичного експорту перейшли у стадію практичного вирішення. У західних банках заблоковано золотовалютні ресурси Росії з одночасним обмеженням її доступу до криптовалют і цифрових активів. Майно російських олігархів на Заході заарештовано. РФ залишили практично всі західні компанії [10].

НАТО отримало імпульс дев'ятої, починаючи з 1952 р., хвилі розширення до 32 держав-членів шляхом приєднання до Альянсу Фінляндії та Швеції.

26.04.2022 на авіабазі Рамштайн (Німеччина) відбулося перше засідання Консультативної групи представників від 40 держав щодо оборони України, мета якої – «допомогти Україні перемогти у війні, розпочатій вторгненням Росії, і підготувати оборонні потужності України до майбутніх викликів» [11].

Беззаперечним став новий етап розвитку теорії комбінованих (гібридних) дій учасників міждержавних протиборств. Попри те, що на телевізійних екранах домінують класичні бойові дії з використанням традиційних типів озброєнь (бронетехніки, артилерії, авіації, ракетних військ), у війні беруть участь державні управлінці, фінансисти, банкіри, керівники підприємств, фермери, журналісти, пропагандисти, хакери, політтехнологи, блогери, провокатори, злочинці. Зацікавлений загальний різниці країн, спираючися на оборонний досвід України, по-новому перечитує російську концепцію гібридної війни, американську концепцію війни четвертого покоління, китайську концепцію необмеженої війни [12].

У новому світі виглядає геополітична поведінка КНР. Китайський правлячий політикум ретельно моніторить перебіг російсько-української війни, апроксимуючи дії збройних сил РФ на можливі дії Народно-визвольної армії Китаю (НВАК) у випадку її вторгнення на Тайвань. З подачі воєнно-політичного керівництва КНР чітко позначеним трендом еволюції воєнної сфери цієї країни стала прискорена розбудова таласократичної наступальної компоненти порівняно з телуократичною: станом на 2022 р. китайські ВМС є пріоритетним видом НВАК, потіснивши Сухопутні війська. Як це можна уявити, дії Чорноморського флоту РФ та ВМС України уважно вивчаються зацікавленими колами КНР. У Пекіні прискіпливо фіксують реакцію Сполучених Штатів та Великої Британії на російсько-українську війну взагалі, а особливо – на причорноморському та приазовському операційних напрямках.

Сучасний Китай може вибрати варіанти поведінки в подальшому перебігові цієї війни. Насамперед, посідаючи радикально вищі міжнародні позиції порівняно з РФ, КНР може припинити війну. Вважається, що в січні 2022 р. дії російського «миротворчого контингенту» в Казахстані були зупинені прямою вказівкою з Пекіну. Щось подібне могло б статися і в Україні, проте не сталося. Займаючи вичікувальні позиції в координатах російсько-української війни, Китай може спостерігати за знищенням російської армії в Україні, тримаючи в пам'яті наміри власних анексійних дій стосовно далекосхідних та східносибірських регіонів, які зараз формально належить Росії. Нарешті, КНР може допомогти Росії виграти цю війну й надовго (якщо не назавжди) очолити політично-ресурсну зв'язку КНР – РФ. Проте це призведе до гострої ескалації китайсько-американських міждержавних взаємин. А тому «час покаже». Тисячолітня держава вмє чекати. Саме це вміння зараз демонструє Китай, споглядаючи перебіг воєнних подій в Україні.

Не менш зацікавленою у світлі російсько-української війни є геополітика Туреччини [13]. Важливість цієї держави для України не підлягає сумніву. Зокрема, Туреччина не лише засудила Росію за вторгнення в Україну, а й надала Збройним Силам України сучасні безпілотники, прийняла українських біженців та звільнених військовополонених, перекрыла протоку Босфор для військових кораблів РФ, що звело до мінімуму вірогідність масштабної десантної операції росіян біля Одеси. Поряд із цим Туреччина залишилась єдиною країною НАТО, яка продовжила торговельні стосунки з РФ та озвучила можливість заміщення на території Росії західних компаній на турецькі. Контролюючи ситуацію у карабаському регіоні, впливаючи на сирійські події, демонструючи зацікавленість у нарощуванні транзитного постачання енергоресурсів з Азербайджану та Туркменістану до Європи (тобто пропонуючи варіант вирішення європейської енергетичної кризи), Туреччина реально постає лідером тюркомовного світу, що вбирає в себе не лише Близький Схід і Закавказзя, а й Середню Азію, Поволжя, частину Сибіру. Тюркомовні суб'єкти РФ не можуть не помічати активності Туреччини в контексті формування євразійського тюркомовного поясу, який з часом може стати альтернативою наявним державам. Разом з тим сучасна Туреччина більше зацікавлена в послабленні РФ, а не в її розпаді. Спрацьовують мотиви торговельно-економічної співпраці з упорядкованим, а не хаотизованим соціальним простором. Імовірно, має значення й присутність у турецькій політичній поведінці специфічного різновиду авторитаризму, який краще розуміють у Москві, ніж у Брюсселі.

Тихоокеанські військові приготування виглядають не менш динамічно: стрімко озброюється Японія, готуючись до можливого протистояння з Росією та Китаєм; японський уряд уже заявив про ймовірність вступу країни до воєнно-політичного союзу з США, Британією та Австралією (міжнародне об'єднання AUKUS, яке з моменту створення у 2021 р. залишається англосаксонським). Австралія, маючи достатні ресурси, не лише надала Україні військово-технічну допомогу, а й заявила про наміри стати ядерною державою. Якщо це дійсно станеться, то приклад Зеленого континенту можуть наслідувати й інші «порогові» країни, технологічно готові до розроблення власних ядерних систем. Подібна перспектива означатиме крах режиму нерозповсюдження ядерних озброєнь, що означатиме пряме запрошення радикальних (екстремістських) угруповань до придбання ядерних матеріалів і зброї [14].

Питання, що буде з Росією після припинення бойових дій, поки що залишається без відповіді. Йому мають передувати інші питання, які звучать у політичних колах демократичної частини людства. Коли, де, на яких умовах закінчиться російсько-українська війна? Які країни стануть гарантами української (що означає міжнародної) безпеки? Яким має бути договірне оформ-

лення факту встановлення миру між Україною і РФ? Чи відбудеться суд над розпалювачами війни? Наскільки реальними є репараційні виплати Росії на адресу України? Чи реально застосувати стосовно РФ відому з історії «де-матрицю» (демлітаризацію, денацифікацію, демократизацію), яку в 1945 р. було накладено на Німеччину та Японію?

Відомі лише загальні контури повоєнного облаштування РФ як не просто велетенської держави, а й «останньої імперії планети». Наведемо найбільш знакові міркування з цього приводу. Дж. Байден, Президент США: це має бути держава без Путіна. Л. Остін, міністр оборони США: Україна має відновити територіальну цілісність у межах міжнародно визнаних кордонів, а Росія має бути знесилена до стану, який би виключав можливість повторення нею в майбутньому нової окупаційної війни проти іншої держави. Європейські політики на настільки категоричні пропозиції тривалий час не наважувались. Деякі з них (Е. Макрон, О. Шольц, М. Драгі), публічно засуджуючи російські окупаційні дії, обережно пропонували «призупинити війну» на деякий час і надати главі РФ шанс «зберегти обличчя». Йшлося про консервацію лінії фронту та повернення до нового раунду українсько-російських переговорів (умовного Мінська-3) під традиційним патронатом «великих» європейських держав. Проте навряд чи це станеться. Війна пройшла точку неповернення, після якої Україна зупинитися не може.

У тональності західних капітулянтських пропозицій донедавна майже неприховано звучала проросійська нота: з точки зору окремих європейських столиць Росія століттями була складовою континентальної системи безпеки та економічних відносин. Обійтись без неї означає знехтувати складним балансом європейських інтересів, які не готові до «позаросійської» фази розвитку. Іншими словами, Париж, Берлін, Рим, деякі інші столиці не бажають російської поразки (отже, української перемоги).

Якщо пригадати завершальні фази Першої та Другої світових війн, то аксіомою формування нових міжнародних відносин у поствоєнний час була надзвичайно важлива й відповідальна роль держав-переможниць, які пропонували принципово нову архітектуру політичних, безпекових, економічних, інформаційних, морально-вартісних та інших взаємин. Міжнародно-інституційним наслідком Першої світової війни стала Ліга Націй (існувала у 1920–1946 рр.), Другої світової війни – ООН (існує з 1945 р.) [15]. У створенні обох «Націй» надзвичайно активну роль відіграла Франція, до якої пізніше приєдналася Німеччина. Якщо у Третій світовій війні переможуть Україна, Сполучені Штати, Велика Британія, Польща, Литва, інші країни Балтії, то і Франції, і Німеччині, а заодно й Італії не вручать почесних запрошень за стіл переговорів, де вирішуватиметься майбутнє людства, а заодно й перспективи ООН, ОБСЄ, інших знеславлених міжнародних майданчиків [16]. Здається, західно-

європейські лідери відчувають подібну перспективу. Звідси їх бажання «не добивати Росію», що за певних умов може бути подано (продано) як дипломатична гнучкість та політичний конструктивізм.

На цьому тлі досить голосно прозвучала британська ініціатива щодо створення Європейської Співдружності як альтернативи Європейському Союзу, здатної увілляти свіжу кров у набряклі судини Старого світу. Орієнтовно до цього об'єднання можуть увійти Велика Британія, Польща, Україна, Литва, Латвія, Естонія, ймовірно Туреччина. Можливим напрямом розширення Європейської Співдружності можуть стати Балкани. Якщо таке дійсно відбудеться, то євроінтеграційна роль ФРН та Франції знизиться до мінімуму [17].

Історична логіка дозволяє прогнозувати майбутнє західної (разом з Україною) цивілізації з наступних позицій. З високою вірогідністю держави, які переможуть, запропонують ціннісне очищення демократичних суспільств, відмову їх від двадцятидоларової градації людського буття, нав'язаної нафтово-газовими режимами. З такою ж високою ймовірністю будуть запропоновані нові міжнародно-безпекові формати, включно зі створенням принципово інших міжнародних організацій. Польсько-українська інтеграція з широкого кола питань переважить німецько-французький тандем, який донедавна небезпідставно вважався двигуном європейської інтеграції. Росія на тривалий час виявиться бойкотованою з боку ключових держав та міжнародних організацій. Її економічний занепад буде тим більш очевидним на тлі системної декарбонізації світової економіки, до чого Москва технологічно не готова. Російська територія теж зазнає змін – від повернення територіальних боргів до проголошення на її просторах нових держав. Гра Росії у великодержавність, проголошена у 2007 р., уже зазнає цивілізаційного краху й навряд чи зможе «піднятися з попелу» в умовах зміни правлячих сил у Москві та російських регіонах [18].

Висновки. Попри численні пропозиції щодо нового інституційного облаштування світу (включно з вирішенням безпекових питань регіонального та глобального масштабів) його майбутнє залишається у стані невизначеності. Зрозумілим є лише одне: попереднього світоустрою після російсько-української війни не буде. Новий міжнародний порядок постане як складна рівновага воєнних перемог і поразок, інноваційних міждержавних форматів, нестандартних пропозицій, публічних й прихованих домовленостей, а головне – нових облич у правлячих командах і демократичних (що є конституційно усталеним), і авторитарних (що є незвичним) держав. При цьому хвалькуватість й апломб вождистських (авторитарних) країн мають бути піддані міжнародному осуду й перетворені на малопоширені карикатурні версії соціально-політичної організації країн і народів.

ООН у своєму наявному вигляді може відзначити своє сторіччя, проте авторитету їй це навряд чи додасть. Організацію чекає або глибоке реформу-

вання, або розпуск як малоефективної та забюрократизованої міжнародної структури. Можливо, формування нової системи міжнародних відносин та створення нових безпекових структур затягнуться до середини й навіть кінця ХХІ ст.

Україна має перемогти у війні, розпочатій Росією проти неї у 2014 р. та кратно посиленій 24.02.2022. Шлях до перемоги, відбиваючи як логіку, так й алогізм соціогенезису, переповнений невизначеностями. Поки що зрозумілим є лише одне: поразка України означатиме не тимчасове припинення державотворчого процесу в ній, а повне знищення державності з усіма персональними, груповими та загальнонаціональними трагедіями подібного розвитку подій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ліскович М. Два місяці повномасштабної війни: висновки та завдання. *Укрінформ*. 2022. 26 квіт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3468284-dva-misaci-rovnomasstabnoi-vijni-visnovki-ta-zavdanna.html> (дата звернення: 12.09.2022).
2. Глуховський М., Демідова О. Amnesty International застерігає від катастрофи у разі війни. 28.01.2022. URL: <https://www.dw.com/uk/amnesty-international-viina-protu-ukrainy-pryzvede-do-katastrofy/a-60589145> (дата звернення: 12.09.2022).
3. Требін М. П. ООН на шляху реформ. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: соціологія*. 2018. №4 (39). С. 76–100.
4. Агресія проти України : Резолюція Генасамблеї ООН. *Укрінформ*. 2022. 2 берез. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3418304-agresia-proti-ukraini-rezolucia-genasamblei-oon.html> (дата звернення: 12.09.2022).
5. Зеленський про поступки РФ: деякі геополітики хочуть обміняти території на ілюзію миру. *Naspravdi.net*. 2022. 20 трав. URL: <https://naspravdi.net/news/zelenskij-pro-postupki-rf-deyaki-geopolitiki-xochut-obminyati-teritori%D1%97-na-ilyuziyu-miru/> (дата звернення: 12.09.2022).
6. Чи переможе Україна? WSJ описав п'ять сценаріїв закінчення війни та оцінив їх імовірність. *Бук Інфо*. 2022. 20 трав. URL: <https://bukinfo.com.ua/viyna-na-shodi/chu-peremozhe-ukrajina-wsj-opysav-p-yat-scenarijiv-zakinchennya-vijny-ta-ocinyv-jih-imovirnist> (дата звернення: 12.09.2022).
7. Бучин М. Кінцевий результат війни залежатиме від трьох чинників. Проміжні висновки російсько-української війни. *ZAXID.NET*. 2022. 7 трав. URL: https://zaxid.net/kintseviy_rezultat_vijni_zalezhatime_vid_troh_chinnikiv_n1542365 (дата звернення: 12.09.2022).
8. Діденко С. Війна Росії проти України: трансформація геополітичних та економічних перспектив. *UA.NEWS*. 2022. 22 берез. URL: <https://ua.news/ua/money/vojna-rossyyu-protyv-ukrainy-transformatsyya-geopolytycheskyh-y-ekonomycheskyh-perspektiv> (дата звернення: 12.09.2022).

9. Вступ України до НАТО може відбутися швидше, ніж здається. *24 канал*. 2022. 30 трав. URL: https://24tv.ua/vstup-ukrayini-do-nato-mozhe-vidbutisya-shvidshe-nizh-zdayetsya_n1991018 (дата звернення: 12.09.2022).
10. Жмеренецький О. Світовий прагматизм. Як США і Європа можуть використати війну в Україні. *Українська правда*. 2022. 17 берез. URL: <https://www.prawda.com.ua/articles/2022/03/17/7332046/> (дата звернення: 12.09.2022).
11. Городніченко Ю., Тавров Д. Остання антиколоніальна війна у Європі, або Чому здатися для України – неможливо. *Вокс Україна*. 2022. 20 берез. URL: <https://voxukraine.org/ostannya-antykolonialna-vijna-u-yevropi-abo-chomu-zdatysya-dlya-ukrayiny-nemozhlyvo/> (дата звернення: 12.09.2022).
12. Демченко О. Як агресія Росії змінила світ. *LB.ua*. 2022. 17 берез. URL: https://lb.ua/world/2022/03/17/509937_yak_agresiya_rosii_zminila_svit.html (дата звернення: 12.09.2022).
13. Вплив війни Росії проти України на геополітичні позиції Туреччини. URL: <http://ukrpohliad.org/analytics/vplyv-vijny-rosiyi-proty-ukrayiny-na-geopolitychni-roztytsiyi-turechchynu.html> (дата звернення: 12.09.2022).
14. Коверзнев В. О. Стратегічні та геополітичні наслідки російсько-української війни. *Судбно-юридическая газета*. 2022. 28 черв. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/239157-strategichni-ta-geopolitichni-naslidki-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny> (дата звернення: 12.09.2022).
15. Наслідки війни Росії в Україні можна порівняти із наслідками світової війни – голова USAID. 01.05.2022. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/naslidky-viiny-rosii-usaid-samanta-power/6552785.html> (дата звернення: 12.09.2022).
16. Радчук О. Український редут: нові геополітичні виклики для ЄС та НАТО. *Слово і діло*. 2022. 25 січ. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/01/25/kolonka/aleksandr-radchuk/bezpeka/ukrayinskyj-redut-novi-heopolitychni-vykylyky-yes-ta-nato> (дата звернення: 12.09.2022).
17. Омельяничук А. Российско-украинская война. Промежуточные геополитические выводы. *Хвиля*. 2022. 5 квіт. URL: <https://hvylya.net/analytics/250281-rossiysko-ukrainskaya-voyna-promezhutochnye-geopoliticheskie-vyvody> (дата звернення: 12.09.2022).
18. Пекар В. Чому Росія програє війну: військова, стратегічна і геополітична аналітика. *Конкурент*. 2022. 31 берез. URL: <https://konkurent.ua/publication/92656/chomu-rosiya-prograe-viynu-viyskova-strategichna-i-geopolitichna-analitika/> (дата звернення: 12.09.2022).

REFERENCES

1. Liskovych, M. (2022). Dva misiatsi povnomashtabnoi viiny: vysnovky ta zavdannia [Two months of full-scale war: conclusions and tasks]. *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3468284-dva-misaci-povnomashtabnoi-vijni-visnovki-ta-zavdanna.html> [in Ukrainian].

2. Hlukhovskiyi, M., & Demidova, O. (2022). Amnesty International zasterihaie vid katastrofy u razi viiny [Amnesty International warns of catastrophe in case of war]. Retrieved from <https://www.dw.com/uk/amnesty-international-viina-prot-y-ukrainy-pryzvede-do-katastrofy/a-60589145> [in Ukrainian].
3. Trebin, M. P. (2018). OON na shliakhu reform [The UN is on the way to reforms]. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: sotsiologhiia – Bulletin of the Yaroslav Mudryi National Law University. Series: sociology*, 4(39), 76–100 [in Ukrainian].
4. Ahresiiia proty Ukrainy: Rezoliutsiia Henasamblei OON [Aggression against Ukraine: Resolution of the UN General Assembly]. *Ukrinform*. 02.03.2022. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3418304-agresia-proti-ukraini-rezolucia-genasamblei-oon.html> [in Ukrainian].
5. Zelenskyi pro postupky RF: deiaki heopolityky khochut obminiaty terytorii na iliuziiu myru [Zelenskyy on the concessions of the Russian Federation: some geopoliticians want to exchange territories for the illusion of peace]. *Naspravdi.net*. 20.05.2022. Retrieved from <https://naspravdi.net/news/zelenskij-pro-postupki-rf-deyaki-geopolitiki-xochut-obminyati-teritori%D1%97-na-ilyuziyu-miru/> [in Ukrainian].
6. Chy peremozhe Ukraina? WSJ opysav p'iat stsenariiv zakinchennia viiny ta otsinyv yikh imovirnist [Will Ukraine win? The WSJ described five scenarios for the end of the war and assessed their likelihood]. *Buk Info*. 22.05.2022. Retrieved from <https://bukinfo.com.ua/viyna-na-shodi/chy-peremozhe-ukrajina-wsj-opysav-p-yat-scenarijiv-zakinchennya-viyny-ta-ocinyv-jih-imovirnist> [in Ukrainian].
7. Buchyn, M. (2022). Kintsevyi rezultat viiny zalezhatyme vid trokh chynnykiv. Promizhni vysnovky rosiisko-ukrainskoi viiny [The final outcome of the war will depend on three factors. Intermediate conclusions of the Russian-Ukrainian war]. *ZAXID.NET*. Retrieved from https://zaxid.net/kintseviy_rezultat_viyni_zalezhatime_vid_troh_chinnikiv_n1542365 [in Ukrainian].
8. Didenko, S. (2022). Viina Rosii proty Ukrainy: transformatsiia heopolitychnykh ta ekonomichnykh perspektyv [Russia's war against Ukraine: the transformation of geopolitical and economic perspectives]. *UA.NEWS*. Retrieved from <https://ua.news/ua/money/vojna-rossyy-protyv-ukrainy-transformatsyya-geopolytycheskyh-y-ekonomycheskyh-perspektyv> [in Ukrainian].
9. Vstup Ukrainy do NATO mozhe vidbutysia shvydshe, nizh zdaietsia [Ukraine's accession to NATO may happen sooner than it seems]. *24 kanal*. 30.05.2022. Retrieved from https://24tv.ua/vstup-ukrayini-do-nato-mozhe-vidbutysya-shvidshe-nizh-zdayetsya_n1991018 [in Ukrainian].
10. Zhmerenetskyi, O. (2022). Svitovi prahmatyzm. Yak SSHA i Yevropa mozhut vykorystaty viinu v Ukraini [World pragmatism. How the USA and Europe can use the war in Ukraine]. *Ukrainska pravda*. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/03/17/7332046/> [in Ukrainian].
11. Horodnichenko, Yu., & Tavrov, D. (2022). Ostannia antykolonialna viina u Yevropi, abo chomu zdatsia dlia Ukrainy – nemozhlyvo [The last anti-colonial war in Europe, or why surrender is impossible for Ukraine]. *Voks Ukraina*. Retrieved from <https://>

- voxukraine.org/ostannya-antykolonialna-vijna-u-yevropi-abo-chomu-zdatysya-dlya-ukrayiny-nemozhlyvo/ [in Ukrainian].
12. Demchenko, O. (2022). Yak ahresiiia Rosii zminyla svit [How Russia's aggression changed the world]. *LB.ua*. Retrieved from https://lb.ua/world/2022/03/17/509937_yak_agresiya_rossii_zminila_svit.html [in Ukrainian].
 13. Vplyv viiny Rosii proty Ukrainy na heopolitychni pozytsii Turechchyny [The impact of Russia's war against Ukraine on the geopolitical positions of Turkey]. Retrieved from <http://ukrpohliad.org/analytics/vplyv-vijny-rosiyyi-proty-ukrayiny-na-geopolitychni-pozytsiyyi-turechchyny.html> [in Ukrainian].
 14. Koverznev, V. O. (2022). Stratehichni ta heopolitychni naslidky rosiisko-ukrainskoi viiny [Strategic and geopolitical consequences of the Russian-Ukrainian war]. *Sudebno-iurydycheskaia hazeta*. Retrieved from <https://sud.ua/ru/news/blog/239157-strategichni-ta-geopolitichni-naslidki-rosiysko-ukrayinskoyi-viyni> [in Ukrainian].
 15. Naslidky viiny Rosii v Ukraini mozna porivniaty iz naslidkamy svitovoi viiny – holova USAID [The consequences of Russia's war in Ukraine can be compared with the consequences of a world war – the head of USAID]. 01.05.2022. Retrieved from <https://ukrainian.voanews.com/a/naslidky-viiny-rossii-usaid-samanta-power/6552785.html> [in Ukrainian].
 16. Radchuk, O. (2022). Ukrainskyi redut: novi heopolitychni vyklyky dlia YeS ta NATO [Ukrainian redoubt: new geopolitical challenges for the EU and NATO]. *Slovo i dilo*. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2022/01/25/kolonka/aleksandr-radchuk/bezpeka/ukrayinskyj-redut-novi-heopolitychni-vyklyky-yes-ta-nato> [in Ukrainian].
 17. Omel'janchuk, A. (2022). Rossijsko-ukrainskaja vojna. Promezhutochnye geopoliticheskie vyvody [Russian-Ukrainian war. Intermediate geopolitical conclusions]. *Khvyliia*. Retrieved from <https://hvylya.net/analytics/250281-rossiysko-ukrainskaya-vojna-promezhutochnye-geopoliticheskie-vyvody> [in Russian].
 18. Pekar, V. (2022). Chomu Rosiia prohraie viinu: viiskova, stratehichna i heopolitychna analityka [Why Russia will lose the war: military, strategic and geopolitical analysis]. *Konkurent*. Retrieved from <https://konkurent.ua/publication/92656/chomu-rosiia-prograe-viynu-viiskova-strategichna-i-geopolitichna-analitika/> [in Ukrainian].

Smolianiuk Volodymyr Fedorovich, Doctor of Political Sciences, Professor, professor of the department of political technologies, Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Ukraine

**THE FIRST EUROPEAN WAR OF THE THIRD MILLENNIUM:
PROLOGUE OR EPILOGUE?
(Political notes on the Russian-Ukrainian war of 2014–2022)**

The article examines the course and consequences of the first (and so far only) European war of the new century – Russian-Ukrainian in the time interval of 2014–2022. The main definitions of this war, which does not have a single meaningful

interpretation on the part of the scientific, information-analytical and mass media community, are given. The main international and institutional consequences of the Russian-Ukrainian war are detailed. The conclusion is formulated that security structures of the XX century are inefficient regulators of armed and force interstate relations of the 21st century. Some geoeconomic and geopolitical consequences of Russian aggression against Ukraine are revealed. The new accents of NATO development, new dimensions of the geopolitical behavior of China and Turkey, a new vision on the security prospects of humanity on the part of English-speaking countries, primarily Great Britain and the United States, are detailed. The uncertainty of the future of the Russian Federation, which is at a crossroads of sorts, is emphasized. It is emphasized that the consequences of the Russian-Ukrainian war, in view of their scale and global security and political resonance, will have increased importance for the affirmation of a new system of international relations, the formation of which will take place with the participation of Ukraine. In general, it is proven that the world has irreversibly entered a new phase (epoch) of development, which denies the logic, rationality, experience, and legal basis of past historical periods.

Keywords: *Russian-Ukrainian war, large-scale invasion of Ukraine, geopolitical processes, geopolitical consequences, hybrid war, international relations.*

Смолянук Владимир Федорович, доктор политических наук, профессор, профессор кафедры политических технологий, Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана, Украина

ПЕРВАЯ ЕВРОПЕЙСКАЯ ВОЙНА ТРЕТЬЕГО ТЫСЯЧЕЛЕТИЯ: ПРОЛОГ ИЛИ ЭПИЛОГ? (Политические заметки к российско-украинской войне 2014–2022 гг.)

В статье рассматриваются ход и последствия первой (и пока единственной) европейской войны нового века – российско-украинской во временном интервале 2014–2022 гг. Приводятся основные определения этой войны, не имеющей единой содержательной интерпретации со стороны научного, информационно-аналитического и масс-медийного сообщества. Детализуются основные международно-институциональные последствия русско-украинской войны. Формулируется вывод, что структуры безопасности XX в. являются неэффективными регуляторами вооруженно-силовых межгосударственных отношений XXI в. Раскрываются некоторые геоэкономические и геополитические последствия российской агрессии против Украины. Детализируются новые акценты развития НАТО, новые измерения геополитического поведения Китая, Турции, новое видение перспектив безопасности

человечества со стороны англоязычных стран, прежде всего Великобритании и США. Подчеркивается неопределенность будущего Российской Федерации, находящейся на своеобразном перепутье. Отмечается, что последствия российско-украинской войны, учитывая их масштаб и мировой безопасно-политический резонанс, будут иметь повышенное значение для утверждения новой системы международных отношений, становление которой будет происходить с участием Украины. В целом доказывается, что мир безвозвратно вступил в новую фазу (эпоху) развития, отрицающую логику, рациональность, опыт, нормативно-правовой базис прошлых исторических периодов.

Ключевые слова: российско-украинская война, широкомасштабное вторжение в Украину, геополитические процессы, геополитические последствия, гибридная война, международные отношения.

